

JORDI MONÉS I LA RENOVACIÓ
DE LA HISTORIOGRAFIA
EDUCATIVA

**Una visió de l'obra de Jordi
Monés des dels Països
Catalans. La Societat
d'Història de l'Educació dels
Països de Llengua Catalana**

Per Salomó Marquès i Sureda
Universitat de Girona

Introducció

Quan estudiava al seminari de Girona, a la dècada dels seixanta del segle xx, amb el meu estimat amic i veí de classe, en Joan Puigbert, es tenia el costum de llegir tots els llibres que, en aquell moment, es publicaven en català. Eren els anys de la represa editorial en el règim franquista, amb voluntat de normalització. Les editorials Estela i Nova Terra eren les que ens fornien més material, però no les úniques. Sortosament per a nosaltres el costum d'estar al dia de tot el que es publicava en català va ser difícil de mantenir, ja que aviat les publicacions varen superar el temps que hi podíem dedicar. I va arribar el mo-

ment que vaig haver de començar a seleccionar.

I recordo quan, ja fora del seminari, vaig comprar i llegir el llibre *Problemes polítics de l'ensenyament* editat per Nova Terra el 1967. L'autor era un tal Jordi Monés que no coneixia de res. Va ser un llibre que em va impactar pel que deia, ja que obria camins nous, era una visió crítica i oberta d'una realitat educativa que estava fortament marcada per la dictadura franquista. Al cap de deu anys, el 1977, a Barcelona, en ocasió de les Primeres Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans, vaig conèixer personalment Jordi Monés. Jo estava acabant els estudis de pedagogia a la Universitat Autònoma de Barcelona. D'ençà d'aquella trobada ens hem anat trobant periòdicament compartint afanys comuns en l'àmbit de la historiografia educativa catalana.

Quan parlem de «l'obra» de Monés hem de tenir present que aquesta no es redueix al camp de les publicacions historicoeducatives que són moltes i plurals. Monés ha sigut, i és, també, un animador sociocultural. Sempre ha estat a primera fila de moltes iniciatives culturals, tant a Badalona població on va néixer i viu, com a Barcelona. A la seva població serà president del Centre Excursionista (1960-1962), fundarà la delegació de Joventuts Mu-

sicals (1963), etc. Moltes d'aquestes aportacions sovint depassen l'estricta àmbit local i tenen una dimensió catalana. En aquest sentit recordem la seva participació en el Congrés de Cultura catalana, va ser el redactor de la ponència «Història de l'ensenyament primari 1900-1950». També va ser, juntament amb Marta Mata i Joan Triadú, el responsable de l'àmbit d'estructura educativa del Principat, en el mateix congrés. També ha estat professor, ha ensenyat història de Catalunya a l'Escola Universitària de Formació de Mestres de Sant Cugat (Universitat Autònoma de Barcelona), a l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma i a l'Escola de la Policia de Catalunya.

De totes maneres abans de parlar de les aportacions que Jordi Monés ha fet a la història educativa catalana voldria recalcar dos aspectes del seu currículum. En primer lloc, voldria destacar que la formació professional de Jordi Monés no és precisament la d'historiador sinó de perit industrial químic i perit industrial tèxtil. Des del 1952 fins al 1965 treballarà en diferents feines relacionades amb la seva professió. A partir d'aquesta data el seu treball es va orientant molt més al camp de la història de l'educació. Ell mateix ho explica amb aquestes paraules:

Gràcies a l'ajut de diverses persones, a partir dels cinquanta, em traço una línia de treball encaminada al coneixement de la nostra història socio-cultural, difícil d'obtenir, en aquell moment, als centres d'ensenyament superior. Decideixo, però, aprofitar al màxim, les institucions universitàries, assistint com a oient, els primers anys de la dècada dels seixanta, a diverses classes de les facultats d'Història i de Ciències Econòmiques de la Universitat de Barcelona.

Des dels anys seixanta, partint d'una certa base històrica de caràcter general, em dedico a l'estudi i a la recerca de la història del pensament educatiu i de la trajectòria de les institucions escolars i culturals catalanes, intentant vincular l'escola amb la realitat social, política, cultural, etc., tal com s'ha concebut arreu del món la història de l'educació, és a dir, com a disciplina globalitzadora. Sense ésser-ne massa conscient, m'incorporava, en certa manera com a pioner, als nous corrents impulsats primordialment des dels països anglosaxons.

És un exemple clar d'una persona que ha excel·lit per mèrits propis, pel treball rigorós i ben fet en un camp que no és el que va estudiar. Aquest fet encara fa més exemplar i estimulante la seva trajectòria i el seu mestratge en el camp de la historiografia de l'educació.

En segon lloc, vull destacar la seva llarga trajectòria de publicacions i aportacions científiques en l'àmbit de la història de l'educació. La seva primera publicació data del 1966, és el capítol «Historia de la educación en España y América», un epíleg a l'obra de Carrol Atkinson i Eugene T. Maleska *Historia de la educación*, que ell en va ser el traductor. La primera aportació en congressos científics és del 1976, a Perpinyà, en el Primer Encontre de Ciències Humanes i Socials dels Països Catalans. Fins al moment present han estat gairebé quatre dècades dedicades intensament a estudiar, escriure i difondre, des de Catalunya, temes relacionats amb la història de l'educació, sovint catalana.

L'obra escrita de Jordi Monés

En la seva extensa faceta d'historiador de l'educació hi ha diferents aspectes que sobresurten. Per una banda, la seva presència constant, una presència catalana, en els congressos internacionals d'història de l'educació celebrats en diferents continents (el primer l'any 1979 a Leuven, Lovaina, el darrer, el 2000, a Alcalà de Henares), organitzats per la International Standing Conference for the History of Education, societat creada el 1978. Per

altra banda, la continuada presència en les Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans, des de la primera, celebrada el 1977 a Barcelona, fins a la darrera, a Badalona l'any 2001. La participació, doncs, en les reunions científiques s'ha centrat bàsicament en les trobades periòdiques internacionals i en les dels Països Catalans. En aquestes darreres, a més, sovint ha format part del Comitè Organitzador.

Quant a les seves moltes publicacions considero que bona part dels seus articles i llibres han estat pioners, han obert camí pel que fa a la metodologia investigadora i també pel que fa als continguts historicoeducatius. A casa nostra, a la dècada dels setanta del segle passat hi havia molt pocs aspectes d'història de l'educació i de l'ensenyament estudiats i publicats; les llacunes temàtiques i cronològiques eren abundoses. Monés, de manera sistemàtica, anirà estudiant força d'aquests temes. En aquest aspecte la seva obra és pionera i, al mateix temps, estimuladora de noves recerques, ja siguin locals o generals.

Durant la dècada dels setanta publicarà, sol o amb col·laboració, uns textos que esdevindran referents indispensables per als historiadors de l'educació catalana: *A l'avantguarda de l'educació: Experiències pedagògiques*

1900-1939, editat el 1972, juntament amb E. Fontquerni, P. Pagès i M. Ribalta, i *El pensament escolar i la renovació pedagògica a Catalunya 1833-1938*, publicat el 1977, són els seus primers llibres. Aquest mateix any publicarà juntament amb L. M. Lázaro, P. Solà i J. Carbonell *Ferrer Guàrdia y la pedagogía libertaria*. L'any següent sortirà un nou llibre: *Escola única-unificada: Passat, present i perspectives*, escrit juntament amb J. Carbonell. Es tracta de llibres que ajudaran a conèixer un passat que ens era desconegut i silenciats, tant al professorat com a l'alumnat universitari del país i, també, als estudiosos en general.

En iniciar-se la dècada dels vuitanta del segle passat publicarà nous llibres i tornarà a ser el primer a estudiar temes que fins a aquell moment eren pràcticament desconeguts: *L'escola a Catalunya sota el franquisme* (1981), *Els primers quinze anys de «Rosa Sensat»* (1981), *La llengua a l'escola 1714-1938* (1984). Amb aquestes publicacions continuava oferint panoràmiques generals sobre moments importants de la nostra vida col·lectiva i ho feia amb opinió i tesi. Els seus textos no eren «neutrals». En segons quines qüestions eren el contrapunt al que anys abans havia escrit Alexandre Galí i que la Fundació Galí anava publicant. D'aquesta manera en alguns temes

els historiadors i estudiosos ja tenien visions complementàries i, en alguns casos, contraposades.

Posteriorment publicarà estudis monogràfics prou interessants per al coneixement d'algunes institucions barcelonines, per exemple, *L'obra educativa de la Junta de Comerç de Barcelona 1769-1851* (1987), *Les escoles professionals municipals 1890-1990* (1991), *L'Escola Normal de Barcelona 1845-1972* (2000), la més recent.

Els seus coneixements l'han portat a prologar alguns dels llibres editats per l'editorial Eumo, de Vic, en la col·lecció de Textos Pedagògics, de la qual és membre del Consell Assessor. «Llunyania i proximitat de Galí» es titula l'estudi introductor a l'obra d'Alexandre Galí *La mesura objectiva del treball escolar*, editat el 1984. Escriu el «Pròleg» a l'obra de Herbert Spencer *L'educació intel·lectual, moral i física*, editat el 1989. Set anys després escriurà el «Pròleg» per al volum *La instrucció pública*, de Condorcet. D'altra banda, en la mateixa col·lecció ha traduït *Summerhill*, el llibre de Neill publicat el 1986. En la mateixa editorial Eumo ha participat en l'obra *Catalunya-Europa: Una mirada pedagògica: Montessori, Decroly, Piaget, Freinet. Ahir i avui* (1987).

Sempre les seves publicacions seran aportacions a aspectes de la historiografia educativa catalana. En

aquest sentit la seva tasca de donar a conèixer temes de la nostra història educativa és del tot pionera i meritòria.

La tasca divulgadora

El que escriu i publica no és només útil i necessari per a aquelles persones que treballen en el camp de la història de l'educació. Les aportacions de Monés no es redueixen a l'àmbit professional dels historiadors de l'educació. Des de bon començament fa una tasca de divulgació en la premsa del país i en revistes d'història tractant temes que tenen a veure amb l'educació i l'escola. Sense cap afany de ser exhaustiu heus ací alguns exemples de publicacions en diaris i revistes de Catalunya: «Maria Montessori y Cataluña» (*Triunfo*, 1971), «El presupuesto extraordinario de cultura del Ayuntamiento de Barcelona de 1908 y la neutralidad religiosa» (*Tele-Exprés*, 1976), «L'ensenyament a les comarques» (*Presència*, 1978), «L'ensenyament a Badalona a finals del segle XIX» (*Carrer dels Arbres*, 1979), «La campanya "Català a l'escola"» (*La Vanguardia*, 1985), «La renovació pedagògica a Catalunya» (*Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp*, 1986), «L'educació a la República» (*Campus... Què?*, 1987). El

lector interessat tindrà ocasió de trobar, gràcies a les aportacions de Monés, ja sigui en la premsa general o comarcal, aspectes concrets de la nostra història educativa. I això ja en el darrer franquisme i en els anys de la transició democràtica. Anys que semblen molt allunyats i que no ho són tant.

En aquest apartat de divulgació també hem de fer esment de les seves publicacions en diccionaris, enciclopèdies i altres publicacions de caràcter general. Així el 1977 escriu la secció dedicada a «Pedagogia» en el llibre *La cultura bajo el franquismo*. Obra seva és el *Diccionari abreujat d'educació*, editat per l'editorial Graó el 1987. És seu l'apartat dedicat a «Los modelos pedagógicos» a l'*Enciclopedia práctica de educación*, a l'editorial Planeta, publicada el 1988. En el volum setè de l'enciclopèdia *Història: Política, societat i cultura als Països Catalans* hi escriu sobre «El liberalisme», «Escola i societat», «El llibre de text. Els manuals escolars» i «El darwinisme als Països Catalans» i en el volum vuitè, «A la recerca de l'home» i altres textos d'història de l'educació (1986). En les grans obres lexicogràfiques, *Salvat català*, *Diccionari de ciències socials dels Països Catalans*, *Ictineu*, la *Gran enciclopèdia catalana*, el *Salvat II*, el *Larousse* de l'editorial Planeta, etc., hi ha col·laboracions seves.

Una divulgació ja més especialitzada és la que fa a la revista d'història general *L'Avenç*. Hi escriu sempre sobre qüestions relacionades amb l'educació i el país. Per exemple: «L'obra educativa de la Mancomunitat» (1977), «El pensament educatiu durant la II República» (1977), «La Mútua Escolar Blanquerna 1928-1939» (1984), «El marxisme i l'escola a Catalunya» (1986), «Precedents immediats de la Universitat de Barcelona a la reforma Pidal de 1845» (1987). En la col·lecció *Avenç Estudis* publicarà, juntament amb altres especialistes, «De la il·lusió al desencís universitari 1857-1900» i «La lluita per l'autonomia universitària 1900-1931» en el monogràfic dedicat a l'aportació de la universitat catalana a la ciència i a la cultura.

Un tercer àmbit de divulgació, més centrat en el món educatiu, el configuren els articles que escriu en les revistes educatives, especialment *Cuadernos de Pedagogía* (CdP) i *Perspectiva Escolar* (PE). Es tracta de col·laboracions ben matineres. A PE, ja hi publica un article en el número 0 del mes de desembre de 1974: «L'ensenyament normal: de la postguerra a la Llei general d'educació». A CdP, començarà a publicar-hi el setembre de 1975, en el número 9, un monogràfic dedicat a l'escola pública i privada; hi escriurà com a membre del Seminari d'Histò-

ria de l'Ensenyament. Altres col·laboracions a CdP són: «Notas históricas sobre oposiciones» (maig 1976), «Cuatro décadas de educación franquista. Aspectos ideológicos» (suplement 3), «El pensamiento socialista y la educación en España 1833-1938» (juliol-agost 1978), «El pensamiento escolar de la iglesia católica. Desde la Guerra Civil hasta nuestros días» (març 1980), «La educación en este país» (1983), «La escuela nueva» (octubre 1988), «La Revolución Francesa y la educación. Entre la utopía y la realidad» (juliol-agost 1989), «La educación en España en el siglo xx» (desembre 1999), «María Montessori» (gener 2000), «Francisco Giner de los Ríos» (abril 2000). En general es tracta de publicacions que ofereixen al lector panoràmiques generals de política educativa.

A *Perspectiva Escolar*, a més del número 0 hi publicarà els articles següents: «Models d'escola pública durant la II República» (1977), «Activitats extraescolars d'abans del 1939» (1981), «Corrents pedagògics dels anys 1932-1936 i el seu marc històric» (1982), «El pensament educatiu marxista al nostre país» (1983).

També publicarà en altres revistes catalanes relacionades amb el món de l'educació i orientades a la formació dels mestres o d'àmbit universitari. Heus ací una mostra d'aquestes publi-

cacions: «Eladi Homs i Alexandre Galí. Un centenari» (*Informatiu*, Institut Municipal d'Educació de Barcelona, 1985-1986), «A noranta anys de la mort de Francesc Ferrer i Guàrdia» (*Crònica d'Ensenyament*, 1989), «Escoles centenàries» (*Crònica d'Ensenyament*, 1990), «Cronologia sobre la renovació pedagògica 1898-1980» (*Temps d'Educació*, 1995), «Assaigs experimentals de formació de mestres» (*Temps d'Educació*, 1997), «Pestalozzi. L'educació integral de la persona» (*Guix*, 1996).

Les publicacions en revistes d'història de l'educació

A l'Estat espanyol hi ha dues revistes d'història de l'educació. A la revista espanyola *Historia de la Educación: Revista Interuniversitaria*, coordinada i editada per la Universitat de Salamanca, hi col·laborarà de manera esporàdica; en canvi, a la de Catalunya, ho farà de manera continuada. Així a la publicació espanyola escriurà, en el número 4, de l'any 1985, «Enseñanza técnica y profesional y desarrollo económico. El caso de la Junta de Comercio de Barcelona», i el 1991, en el número 10, dedicat a l'educació infantil, col·labora amb el treball «La educación preescolar en España desde el final de la Guerra Civil hasta los años 60».

En canvi, a la revista d'història de l'educació *Educació i Història*, que és la publicació renovada del *Full Informatiu* que editava la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, hi escriurà a bastament des del primer número. En el número 1, de l'any 1994, publicarà l'article «Francesc Ferrer i Guàrdia i l'Escola Nova» en l'apartat monogràfic dedicat a la revisió internacional de la figura i obra de Francesc Ferrer i Guàrdia. I en el dossier dedicat al tema de «Franquisme i educació», en farà la «Introducció» i l'article «Records d'infància i d'adolescència (1936-1945)». En el número 2, de l'any 1995, publicarà «Quatre pinzellades sobre el batxillerat durant la II República espanyola: el cas català». En el número 3, anys 1997-1998, escriurà «Homenatge al primer president de la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, senyor Frederic Godàs i Vila»: aquest article el signarà com a president de la Societat d'Història de l'Educació.

Altres publicacions de caire historicoeducatiu

En el seu currículum figuren, a més, un seguit d'articles i publicacions que són difícils de classificar i que ens de-

mostren la pluralitat dels seus interessos, sempre lligats més o menys a temes educatius. Un repàs a algunes d'aquestes publicacions també ens fa palesa la varietat de publicacions on edita els seus estudis. Per exemple: «Passat i present de l'educació física a Barcelona» (*Esport*, núm. 1, 1997), «Cronologia 1900-1970. Sobre la història de la educació en Catalunya» (*Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo*, núm. 89, 1972). Aquesta va ser una aportació primerenca que oferia esquemàticament una relació de les dades més importants de la història educativa a casa nostra, un text molt útil per als que en aquells anys estaven estudiant història de l'educació a les universitats.

Altres aportacions ordenades cronològicament són: «La influència negativa de la divisió provincial a la política educativa», una aportació en el Primer Encontre de Ciències Humanes i Socials dels Països Catalans, celebrat a Perpinyà a la primavera del 1976 i publicat posteriorment a *Aïnes*, número 3. El 1978 se celebrarà a Mallorca el Segon Encontre de Ciències Humanes i Socials dels Països Catalans; la seva aportació versarà sobre «L'ensenyament i la qüestió nacional als Països Catalans», que es publicarà a *Mayurca: Miscel·lània d'estudis humanístics* el 1981.

Podem ampliar aquesta llista amb d'altres publicacions com ara: «Marxisme i pedagogia» (*Nous Horitzons*, núm. 85, 1983), «Eladi Homs i Alexandre Galí. Un centenari» (*Informatiu*, núm. 14, Institut Municipal d'Educació (IME) Ajuntament de Barcelona, 1985-1986, «Algunas reflexiones sobre el ideario escolar y la proyección educativa de los ilustrados españoles», capítol del llibre *Simposio sobre educación e Ilustración: Dos siglos de reformas en la enseñanza*, publicat el 1988 pel Ministeri d'Educació i Ciència. «Cambios de mentalidad y educación en la sociedad urbana catalana 1805-1835» és la seva aportació al volum *La Revolución Francesa y su influencia en la educación en España*, editat per la Universitat Nacional d'Educació a Distància el 1989-1990. «L'educació física al Congreso de Primera Enseñanza 1909-1910» és una comunicació que presenta al Tercer Congrés d'Història de Barcelona celebrat a la tardor del 1993. Un any més tard, també a Barcelona, va participar en les Jornades sobre Història de l'Educació Artística amb motiu del cinquantè aniversari de la Càtedra de Pedagogia del Dibuix de la Universitat de Barcelona amb la comunicació «L'educació artística i les classes populars. El cas català 1900-1939».

Totes aquestes publicacions i d'altres que no esmento per no cansar el

lector formen part del que és una excel·lent tasca de divulgació d'aspectes de la nostra història educativa. Són textos que donen a conèixer aspectes concrets i rellevants de la nostra història educativa ja sigui a nivell local o general. Són el resultat dels seus coneixements i recerques. Llegint atentament les seves publicacions hom pot adonar-se dels blocs temàtics que hi ha en el seu currículum investigador; blocs que responen a les situacions sociopolítiques que es vivien a casa nostra.

També ha fet aportacions en l'àmbit de les traduccions. Ha traduït *L'art d'estimar*, d'E. Fromm, d'Edicions 62; en aquesta mateixa editorial ha traduït *Física atòmica i coneixement humà*, de Niel Bohr, i *Iniciació a la sociologia*, de T. B. Bottomore.

Les aportacions als congressos científics

La presència de Jordi Monés és constant en els congressos d'història de l'educació. Una presència que gairebé sempre es concreta en algun article o comunicació. Per una banda, en els congressos d'àmbit internacional organitzats per la International Standing Conference for the History of Education (ISCHE) que enguany cele-

bra a París la seva XXIV Sessió. Per altra banda, en les Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans, organitzades des de la sisena edició per la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana. Iniciades a Barcelona l'any 1977, varen celebrar a Figueres, el 2003, les seves darreres Jornades, les setzenes.

En l'àmbit internacional algunes de les seves aportacions són: «Le role de l'instituteur dans la société catalane du XIX siècle» (Lovaina, 1979), «The montessorian pedagogy in Catalonia before the francoism period» (Varsòvia, 1980), «Some aspects of the so-called Pre-School education in Catalonia» (Budapest, 1982), «The relationship between vocational education and industry in Barcelona 1814-1851» (Oxford, 1983), «The educational work of the Barcelona board of trade in the framework of the enlightenment» (Wolfenbüttel, 1984), «Universidad y sociedad en el marco del Segundo Congreso Universitario Catalán 1917-1919» (Salamanca, 1985), «Catalonia 1900-1938. International relations in the pedagogical realm. Its characteristic traits» (Pécs, 1987), «Womens education. Catalonia in the Spain setting. Reflexions on the period between enlightenment and liberalism» (Oslo, 1989), «Educació, activitats físiques i esport en una

perspectiva històrica» (Barcelona, 1992). Normalment les seves aportacions tenen una constant: la presentació de temes educatius relacionats amb Catalunya. És ben clara la seva militància per donar a conèixer als col·legues estrangers aspectes de la història educativa catalana. Serà un ambaixador actiu de l'educació catalana arreu d'Europa en el món dels experts en història de l'educació.

A més d'aquestes aportacions, normalment publicades en els llibres de les actes dels congressos, també tindrà alguna publicació en revistes estrangeres; recordem, per exemple, l'article «La société d'histoire de l'éducation des pays de langue catalane» a la revista francesa *Histoire de l'Éducation*, en un número especial de l'any 1988 dedicat a l'ensenyament a Espanya del segle XVI al XX. Amb aquest article Jordi Monés, ja president de la Societat Catalana d'Història de l'Educació, dona a conèixer als col·legues de parla francesa qui som i què fem com a institució degana dels historiadors de l'educació de l'Estat espanyol.

Altres aportacions

Els que l'hem tractat sabem de la seva capacitat per interessar-se per tota mena de qüestions. És un home culte

que vol saber de tot, no només d'educació. Així no ens ha d'estranyar que també tingui algunes publicacions de temàtica ben allunyada dels temes en els quals ha sobresortit. Ja fa força anys, un dia d'estiu passejant pel Ripollès, vaig veure en un aparador un llibre gros de més de quatre-centes pàgines, ben editat, amb il·lustracions, intítulat *Els masos de Sant Joan de les Abadesses: Des del segle X fins als nostres dies*. Monés n'és l'autor!

Si aquest fet pot sorprendre el lector, no s'estranyarà que hagi participat en obres col·lectives i de divulgació com, per exemple, *Resum d'història de Badalona*, publicada el 1984.

La Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana

Una atenció especial de l'obra de Monés és la seva presència activa i constant des de la seva fundació, el 1982, en la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana. De fet és un dels membres fundadors. Sempre ha estat en el nucli dur i ha format part del reduït grup de persones que ha fet possible que aquesta societat arribi fins avui dia. En els documents dels primers anys figura com a tresorer de l'entitat. Sovint va ser-hi amb una presència callada,

però constant, amb una fidelitat tenaç que arribarà fins avui. La presidència que té actualment és fruit del reconeixement dels membres de la Societat, que veuen en ell un exemple de fidelitat, dedicació i, també, bonhomia.

En aquesta trajectòria cal recordar que ell i Pere Solà varen ser durant uns anys, un període prou llarg, les dues persones que varen dirigir la Societat en moments ben poc falaguers. La participació en l'assemblea general era mínima; per raons diverses la participació dels socis era gairebé nul·la; això fa abocar la presidència a fer una proposta de dissolució de l'associació en l'assemblea de l'any 1993, a la qual varen assistir quatre socis dels setanta que cotitzaven a la Societat!

Aquest fet va provocar una reacció positiva d'alguns socis, que després de reconèixer la feina feta fins a aquell moment per part de Solà i Monés i de manifestar el profund convenciment que la Societat no s'havia de dissoldre, que havia de continuar, proposaven un nou tipus de funcionament en benefici de l'eficàcia. Es va proposar un tipus de funcionament que preveia dos aspectes fonamentals. D'una banda, formar un equip directiu ampli (fins a aquell moment Monés i Solà havien estat, de fet, les dues persones que havien aguantat el

timó) amb persones que provenien dels departaments o àrees d'història de l'educació de les universitats dels Països Catalans i d'altres institucions públiques reconegudes; d'altra banda, que fos una d'aquestes universitats o institucions la que assumís, per un període determinat de temps, la feina administrativa que es derivés del funcionament de la Societat, per tal d'afavorir que el nou equip directiu es pogués dedicar a l'ampliació i consolidació de la Societat.

I així es va fer. Sembla que aquesta proposta no estava desencaminada. De fet, la represa de les Jornades ha estat constant i se n'ha continuat i mantingut la periodicitat bianual. L'any 1994 es va publicar el número primer de la revista *Educació i Història*, que volia ser la continuació del *Full Informatiu* que fins a aquell moment havia editat la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana. El nou format i, especialment, els continguts indicaven aquest canvi, aquesta nova arrencada. No és només un canvi de capçalera, o si es vol, el canvi de capçalera és significatiu d'una renovada voluntat de consolidar la Societat acostant-la més a les institucions universitàries.

En tots aquests canvis Jordi Monés hi serà present i hi participarà activament. Per sobre de tot cal salvar la So-

cietat amb els membres que hi vulguin col·laborar i aquesta serà la seva preocupació, i el seus esforços aniran, sempre, en aquesta direcció.

La Societat serà la que es responsabilitzarà de l'organització de les Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans quan ja se n'havien celebrat quatre edicions: a Barcelona, Ciutat de Mallorca, Girona i Tarragona. També tindrà cura, des del 1994, de l'edició de la revista *Educació i Història*. Fent un cop d'ull enrere i veient les poblacions on s'han celebrat les Jornades queda molt clar que l'àmbit territorial d'aquestes són els Països Catalans. La segona edició, el 1978, ja es va fer fora del Principat: a Mallorca. Posteriorment es tornaran a celebrar a Perpinyà (1985), Menorca (1986) i Ciutat de Mallorca (1989). Les Jornades s'han celebrat sempre a partir de la iniciativa de la Societat i amb la col·laboració directa d'alguna institució sovint universitària de la població on se celebren, que té cura de l'organització. D'aquesta manera ha estat possible celebrar-les, a més de Barcelona, en altres ciutats de Catalunya: Girona (1979), Tarragona (1980), Vic (1982 i 1997), Lleida (1984), Reus (1991), Bellaterra (1995), Mataró (1999), Badalona (2001). La capital de l'Alt Empordà, Figueres, ha acollit les darreres a la tardor de 2003. Normal-

ment en les diferents edicions hi sol haver un tema aglutinador, ultra un apartat dedicat a la història local o comarcal del territori on se celebren.

És veritat que encara no s'han fet en cap població del País Valencià. De totes maneres, aquesta mancança queda suplerta, en part, per la celebració de les dues primeres Jornades d'Història de l'Educació al País Valencià celebrades a Gandia i organitzades pels companys de la Universitat de València. La invitació a participar-hi a altres membres de la Societat de Catalunya i de les Illes feia palès que, a l'hora de la veritat, amb noms diferents, la realitat historicoeducativa dels territoris de llengua catalana ens aglutinava.

En les diferents sessions de les Jornades d'Història de l'Educació, Monés hi ha participat de manera constant. Les seves aportacions són moltes i variades. Van des de comunicacions sobre temes metodològics fins a d'altres que tracten temes concrets d'història. «L'ensenyament secundari al Principat del Decret Pidal al Pla Romanones» (Ciutat de Mallorca, 1978), «Història de l'educació. Alguns aspectes de la recerca al Principat 1536-1898» (Girona, 1979), «Algunes reflexions sobre l'analfabetisme a finals del segle XIX» (Tarragona, 1980), «Aspectes històrics de la llengua en l'educació al Princi-

pat» i «La llengua a l'escola. Els canvis del període 1916-1923» (Vic, 1982), «Les dades escolars del cens de Florida-blanca. Principat de Catalunya (1787). Reflexions metodològiques» (Lleida, 1984), «Els primers passos vers la centralització educativa a l'Estat espanyol. El cas de la Junta de Comerç de Barcelona» (Perpinyà, 1985), «Paradoxes de l'educació popular» (Menorca, 1986), «L'ensenyament a Badalona en el marc de la crisi de l'Antic Règim i els inicis de la industrialització» i «Algunes reflexions sobre els estudis de l'escola urbana al segle XIX» (Barcelona, 1987), «Reflexions històriques sobre la formació dels mestres» (Mallorca, 1989), «Els canvis socio-culturals a la Badalona dels anys 20. Un nou protagonista, l'esport» (Reus, 1991), «La gimnàstica a l'Escola Normal de Barcelona al segle XIX» (Vic, 1997), «Formació professional, desenvolupament econòmic: de l'etapa preindustrial a la creació d'una estructura estatal d'ensenyament tècnic» i «La formació professional femenina durant l'etapa preindustrial» (Mataró, 1999). A les darreres Jornades presentà la ponència «Educació i cultura a Badalona, 1914-1939» (Badalona, 2001). La simple lectura del títol de les comunicacions fa palesa la seva formació, la seva capacitat de treball i d'investigació.

Per acabar

Són moltes les coses que es podrien dir de Jordi Monés. De ben segur que molts dels lectors, especialment els que fa més temps que són membres de la Societat Catalana d'Història de l'Educació i els que fa anys que participen en les Jornades d'Història de l'Educació, podrien explicar vivències personals de la seva relació amb Jordi Monés; ens podrien oferir una imatge humana i professional diferent de la que jo he exposat.

Deixant a part la indiscutible i meritòria tasca que va tenir en el naixement i que ha tingut i té en la consolidació de la Societat Catalana d'Història de l'Educació; deixant a

part la seva fidelitat, en bons i no tan bons moments, per tirar endavant aquesta Societat, jo voldria destacar dos aspectes de la seva personalitat que permeten posar el colofó a aquestes ratlles que estic seguint que compartim els que ens considerem els seus amics i, també, els seus deixebles. En primer lloc, la seva bonhomia, la seva qualitat humana i, en segon lloc, estretament lligat amb aquest primer aspecte, la seva generositat, la seva actitud desinteressada, disposada sempre a ajudar tothom des del punt de vista humà i, també, professional; el que escriu, els seus documents i papers sempre han estat a l'abast de tothom que els necessitava.